

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

© 2018 ПАСІЧНИК Ю. В.

УДК 336.15

JEL Classification: H72; H76

Пасічник Ю. В.

Теоретико-методологічне обґрунтування розвитку місцевих бюджетів в умовах децентралізації

Метою статті є формування теоретико-методологічного обґрунтування щодо розвитку місцевих бюджетів, включаючи бюджети об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Згідно з визначеними етапами дослідження виявлено основні проблеми під час формування та реалізації місцевих бюджетів і розроблено пропозиції щодо їх вирішення, зокрема формування теоретико-методологічних засад їх розвитку. Виконано комплексний аналіз основних характеристик розвитку об'єднаних територіальних громад за динамікою їх чисельності, наявним населенням та площею, яку вони займають. Також здійснено оцінку використання бюджетних ресурсів місцевими органами влади. Результати дослідження засвідчили, що доходи місцевих бюджетів не корелюють із динамікою зростання чисельності ОТГ і площею, яку вони займають, зважаючи, що чисельність ОТГ протягом періоду, який аналізується, зростає майже у шість разів, а доходи – лише трохи більше, ніж у два рази, що відповідає загальнодержавній динаміці валового внутрішнього продукту. Окрім цього, в обсягах власних доходів присутня доволі вагома інфляційна складова. Отже, новостворені ОТГ ще не стали локомотивом суспільного розвитку, тому необхідні вагомі реформи у розвитку як місцевого самоврядування, так і ОТГ. Згідно з результатами аналізу формування та реалізації місцевих бюджетів розроблено теоретико-методологічний базис розвитку місцевих бюджетів, який має сприяти покращенню формування місцевих бюджетів, зокрема і в ОТГ.

Ключові слова: децентралізація, місцеві бюджети, теоретико-методологічний базис.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-264-270>

Рис.: 7. **Бібл.:** 11.

Пасічник Юрій Васильович – доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (вул. Героїв Оборони, 10, Київ, 03680, Україна)

E-mail: y.v.pasich@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9742-1378

Researcher ID: I-1421-2018

УДК 336.15
JEL Classification: H72; H76

Пасічник Ю. В. Теоретико-методологічне обґрунтування розвитку місцевих бюджетів в умовах децентралізації

Целью статьи является формирование теоретико-методологического обоснования по развитию местных бюджетов, включая бюджеты объединенных территориальных общин (ОТО). Согласно определенным этапам исследования выявлены основные проблемы при формировании и реализации местных бюджетов, и разработаны предложения по их решению, в частности формирование теоретико-методологических основ их развития. Выполнен комплексный анализ основных характеристик развития объединенных территориальных общин по динамике их численности, имеющемуся населению и занимаемой площади. Также осуществлена оценка использования бюджетных ресурсов местными органами власти. Результаты исследования показали, что доходы местных бюджетов не коррелируют с динамикой роста численности ОТО и площадью, которую они занимают, учитывая, что численность ОТО за рассматриваемый период выросла почти в шесть раз, а доходы – лишь немного больше, чем в два раза, что соответствует общегосударственной динамике валового внутреннего продукта. Кроме этого, в объемах собственных доходов присутствует довольно весомая инфляционная составляющая. Итак, вновь созданные ОТО еще не стали локомотивом общественного развития, поэтому необходимы весомые реформы в развитии как местного самоуправления, так и ОТО. Согласно результатам анализа формирования и реализации местных бюджетов разработан теоретико-методологический базис развития местных бюджетов,

UDC 336.15
JEL Classification: H72; H76

Pasichnyk Yu. V. Theoretical and Methodological Justification for the Formation of Local Budgets in the Context of Decentralization

The aim of the article is to formulate a theoretical and methodological justification for the formation of local budgets, including budgets of united territorial communities (UTC). At each stage of the study, the main problems in preparing and implementing local budgets are identified, and proposals on their solution, in particular, the development of the theoretical and methodological bases for the formation of local budgets, are elaborated. A comprehensive analysis of the main trends in the development of UTCs in terms of changes in their number, their population and occupied area is carried out. Furthermore, an assessment of using budgetary resources by local authorities is fulfilled. The results of the study demonstrate that local budget revenues do not correlate with the rate of growth in the number of UTCs and the area they occupy, given that in the period under consideration the number of UTCs increased almost six times, while their revenues – only slightly more than two times, which corresponds to the growth rate of the Gross Domestic Product. In addition, the volumes of their revenues include a rather weighty inflation component. Thus, the newly created UTCs have not yet become the locomotive of social development, therefore, significant reforms are needed in the development of both local self-government and UTCs. Based on the results of the analysis of preparing and implementing local budgets, there elaborated a theoretical and methodological basis for their formation, which is aimed at improving the formation of local budgets, including those of UTCs.

Keywords: decentralization, local budgets, theoretical and methodological basis.

который должен способствовать улучшению формирования местных бюджетов, в том числе и в ОТО.

Ключевые слова: децентрализация, местные бюджеты, теоретико-методологический базис.

Рис.: 7. Библ.: 11.

Пасичник Юрий Васильевич – доктор экономических наук, профессор, ведущий научный сотрудник отдела финансово-кредитной и налоговой политики, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (ул. Героев Оборона, 10, Киев, 03680, Украина)

E-mail: y.v.pasich@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9742-1378

Researcher ID: I-1421-2018

Вступ. У сучасних реаліях розвитку української державності проблемам оптимального забезпечення необхідними ресурсами місцевих бюджетів приділяється значна увага зі сторони органів місцевого самоврядування. Це обґрунтовується суттєвим збільшенням чисельності новостворюваних об'єднаних територіальних громад (ОТГ), значним розширенням фінансових повноважень органів місцевого самоврядування, що обумовлюється процесами децентралізації, необхідністю оптимального розподілу наявних бюджетних ресурсів. Аналіз прагматики формування та використання місцевих бюджетів за два останні роки фінансової децентралізації виявив цілу низку проблем не лише фінансового, але і юридичного, організаційного, політичного, психологічного змісту. Таке розмаїття цих проявів відповідних проблем обумовлюється своєрідною ментальністю українців, які, на відміну від наших географічних сусідів, у багатьох випадках створюють їх самі. Так, наприклад, Черкаси були єдиним містом в Україні, де були всі передумови для своєчасного прийняття міського бюджету на 2018 р., проте через політичні протистояння він був затверджений лише в середині січня 2018 р., що є недотриманням положень Бюджетного кодексу України. Зважаючи, що розвиток місцевих бюджетів, особливо в умовах децентралізації, повинен сприяти регіональному розвитку, ця проблематика є надзвичайно актуальною на нинішньому етапі суспільного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки ця тематика має не лише регіональне, але й загалом загальнонаціональне значення, до неї перманентно залучаються вчені. В цьому контексті ґрунтовні дослідження виконували: С. Онищенко [1], Г. Возняк [2], І. Макарчук, В. Малишко, А. Пучко [3], М. Белл [5], І. Волохова [6], Н. Камінська [7] та ін.

Так, С. Онищенко, досліджуючи формування місцевих бюджетів, зауважує: «В різних регіонах існують податкові надходження до місцевих бюджетів, які суттєво відрізняються і іноді зовсім необґрунтовані. Наприклад, за рішенням місцевої ради податки на нерухомість в деяких містах України значно вищі, ніж у Києві, хоча вартість житла у столиці вище» [1, с. 150].

Доцільність впровадження децентралізації аргументує Г. Возняк: «Зважаючи на те, що специфіка розвитку регіонів є неоднорідною, доцільність впровадження бюджетної децентралізації обумовлюється підвищенням ефективності функціонування бюджетної системи держа-

Fig.: 7. Bibl.: 11.

Pasichnyk Yuri V. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Leading Researcher of the Department of Financial-Credit and Tax Policy, National Science Centre «Institute of Agricultural Economy» (10 Heroiv Oborony Str., Kyiv, 03680, Ukraine)

E-mail: y.v.pasich@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9742-1378

Researcher ID: I-1421-2018

ви через організацію та надання суспільних послуг таким чином, щоб вони максимально відповідали вподобанням населення» [2, с. 254].

Цю актуальність обумовлюють І. Макарчук, В. Малишко, А. Пучко, зазначаючи: «Подальша демократизація суспільства, децентралізація влади на засадах субсидіарності були і залишаються пріоритетами України» [3, с. 641].

Консолідуєчись із ученими, які досліджували проблеми децентралізації, С. Онищенко концентрує увагу на «...необхідності проведення аналізу й дослідження сучасних тенденцій щодо незбалансованості та виокремлення основних проблем використання бюджетних коштів на регіональному рівні» [1, с. 146].

Водночас, зважаючи на відповідні наукові розробки щодо цієї проблематики, з урахуванням нових тенденцій розвитку суспільної системи України, з відповідним збільшенням об'єднаних територіальних громад, які формують власні бюджети, залишається малодослідженою така проблема, як розробка науково обґрунтованого забезпечення теоретико-методологічних засад розвитку місцевих бюджетів.

Необхідність вирішення цього завдання обумовила мету та завдання дослідження. *Метою* статті є розробка теоретико-методологічного обґрунтування розвитку місцевих бюджетів, а *завданнями* – визначення етапів дослідження, виявлення основних проблем під час формування та реалізації бюджетів місцевого рівня та розробка пропозицій щодо їх вирішення, зокрема формування теоретико-методологічних засад їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Згідно з обумовленими завданнями визначимо такі основні етапи дослідження.

1. З'ясування сучасних значень основних термінів і понять.
2. Виявлення основних характеристик досліджуваної проблеми.
3. Аналіз існуючих поглядів на теоретико-методологічні підходи.
4. Формування теоретико-методологічного базису розвитку місцевих бюджетів.
5. Оцінка ефективності розробленої теоретичної конструкції.

Згідно з цими етапами з'ясуємо особливості децентралізації в Україні, виявимо її недоліки та обґрунтуємо відповідні теоретико-методологічні підходи.

Щодо сутності терміна «децентралізація», то в Сучасному тлумачному словнику української мови знаходимо: «Децентралізація. 1. Система управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до місцевих органів самоврядування, розширення прав низових органів управління. 2. Зменшення, скасування або послаблення централізації» [4].

М. Белл зазначає: «...децентралізація – це спосіб виміру величини переходу національної економіки від адміністративно-командної економіки до ринкової» [5, с. 237].

Структуруючи дослідження, І. Волохова зауважує, що в науці присутні такі форми (види) децентралізації: політична (демократична), адміністративна (бюрократична), економічна (ринкова, фінансова), територіально-просторова [6, с. 282]. Дещо подібний погляд має Н. Камінська, яка, проаналізувавши досвід реалізації децентралізації влади в зарубіжних країнах виокремлює політичну, просторову, ринкову та адміністративну децентралізацію [7, с. 37].

Г. Возняк під бюджетною децентралізацію розуміє «... систему відносин, що виникають між різними рівнями влади в процесі розподілу повноважень щодо прийняття управлінських рішень з формування та використання бюджетних ресурсів. Важливо наголосити, по-перше, що бюджетна децентралізація і дерегулювання не є синонімами і не є самоціллю. Основне її призначення – максимально ефективно реалізувати функції держави, шляхом вдосконалення міжбюджетних відносин, а також контролю за бюджетним процесом. По-друге, бюджетна децентралізація не заперечує централізацію, якщо система «центр – регіони» побудована розумним чином з чітким розподілом зон впливу та компетенцій» [2, с. 254].

І. Волохова розуміє фінансову децентралізацію більш розлогіше, як «...достатньо широкий процес, який включає не лише передачу фінансових ресурсів, але й передачу повноважень у фінансовій сфері (видаткових, дохідних, податкових)» [6, с. 282].

Отже, нині децентралізація отримала широке розповсюдження як у економічній науці, так і в практиці формування бюджетних ресурсів місцевого рівня. Виявимо основні характеристики децентралізації в Україні на прикладі формування місцевих бюджетів.

І. Макаруч, В. Малишко, А. Пучко зазначають: «Існуюча система формування місцевих бюджетів має низку серйозних недоліків: високий ступінь концентрації фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що знижує значення регіональних і місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих для населення завдань; низька частка закріплених доходів (податкових платежів) у структурі надходжень до регіональних і місцевих бюджетів; практично щорічна зміна видів податків, що зараховуються до місцевих бюджетів; відсутність єдиних і досить стабільних нормативів (наприклад, на кілька років) відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів» [3, с. 641].

Прагматика формування дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів ще не набула досконалих ознак, і тому багато чисельні проблеми не сприяють досягненню принципу збалансованості, про що йдеться у п. 5 ст. 9 Європейської хартії місцевого самоврядування: «Захист

більш слабких у фінансовому відношенні органів місцевого самоврядування передбачає запровадження процедур бюджетного вирівнювання або аналогічних заходів з метою подолання наслідків нерівного розподілу потенційних джерел фінансування і фінансового тягаря, який вони повинні нести. Такі процедури або заходи не повинні звужувати свободу дій органів місцевого самоврядування в межах власної відповідальності» [8].

Однією із актуальних проблем формування місцевих бюджетів є складні процеси у масово створюваних об'єднаних територіальних громадах. Ці проблеми обумовлені таким: на відміну від традиційних територіальних утворень – районів, міст, сіл, які вже мають певний досвід у розробці відповідних бюджетів, у ОТГ лише починають набувати відповідного досвіду; ОТГ доволі різні за площею, чисельністю населення і, відповідно, фінансовими ресурсами, якими вони будуть розпоряджатись; в ОТГ об'єднуються окремі населені пункти, які можуть мати різні територіально-фінансові характеристики, що зумовлює певні соціальні конфлікти щодо розподілу бюджетних ресурсів; відсутність необхідного досвіду у керівництва ОТГ для ведення ефективного господарювання, зокрема, розробка та впровадження стартапів, реалізації механізмів залучення інвестицій, зокрема іноземних. Для визначення реального стану ОТГ за окремими характеристиками виконаємо відповідний аналіз. Динаміку чисельності ОТГ подано на рис. 1.

Згідно з цими даними чисельність ОТГ за останні роки збільшилась у шість разів, і процес формування має завершитись у 2020 р. Характеризуючи ці тенденції, міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України Г. Зубко зазначив: «Ми розраховуємо, що буде приблизно 1400–1450 ОТГ. Наразі їх – 1206» [10]. Проаналізуємо динаміку чисельності населення (рис. 2) та площу, яку займають ОТГ (рис. 3).

Наприкінці 2018 р. в ОТГ проживало більше ніж 9 млн осіб, що складає більше 20 % від наявного населення України. Щодо розмірів території можливо констатувати, що вона складає орієнтовно третину території України. Водночас необхідно обумовити, що чисельність ОТГ та площа однієї ОТГ є неоднорідними в розрізі регіонів України. Оцінюючи кількісні показники розвитку ОТГ, зазначимо стійку динаміку щодо зростання, особливо у 2018 р.

Проаналізуємо фінансові показники місцевих бюджетів (рис. 4–6).

Аналіз цих показників дав змогу виявити такі тенденції та зробити такі висновки:

Що стосується рівня місцевих податків і зборів у власних доходах, зважаючи на специфіку формування місцевих бюджетів, яка супроводжується відповідними змінами у фінансовому законодавстві, особливостями формування бюджетів у новостворених ОТГ, то спостерігається нерівномірна динаміка надходжень у розрізі років. Для стабілізації такої ситуації необхідно завершити податкову реформу, надати більше фінансових прав місцевим громадам, сприяти інформаційній підтримці зі сторони регіональних державних органів влади;

- щодо рівня місцевих бюджетів у зведеному бюджеті, незважаючи на задеклароване розширення не лише адміністративних, але й фінансових

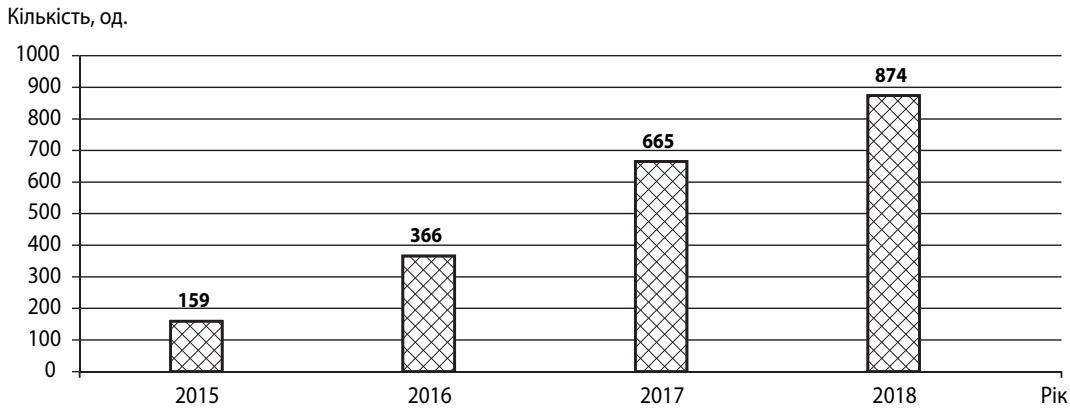

Рис. 1. Кількість ОТГ в Україні

Джерело: [9]

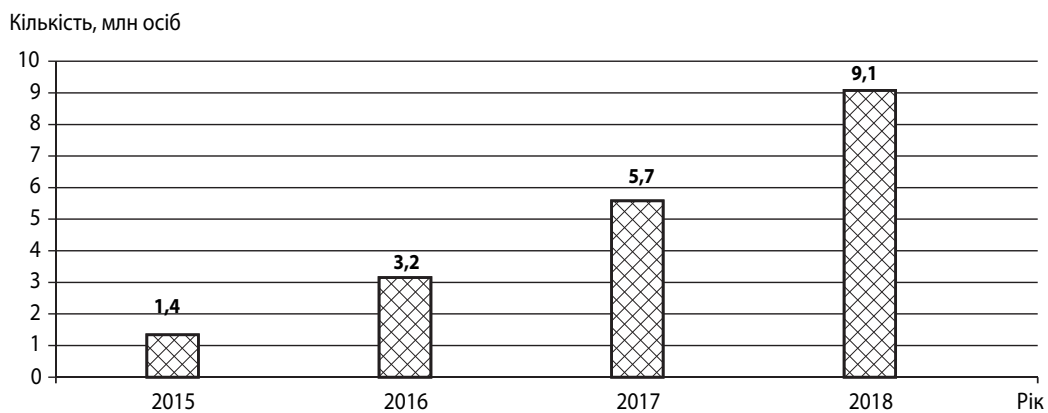

Рис. 2. Кількість жителів в об'єднаних територіальних громадах

Джерело: [9]

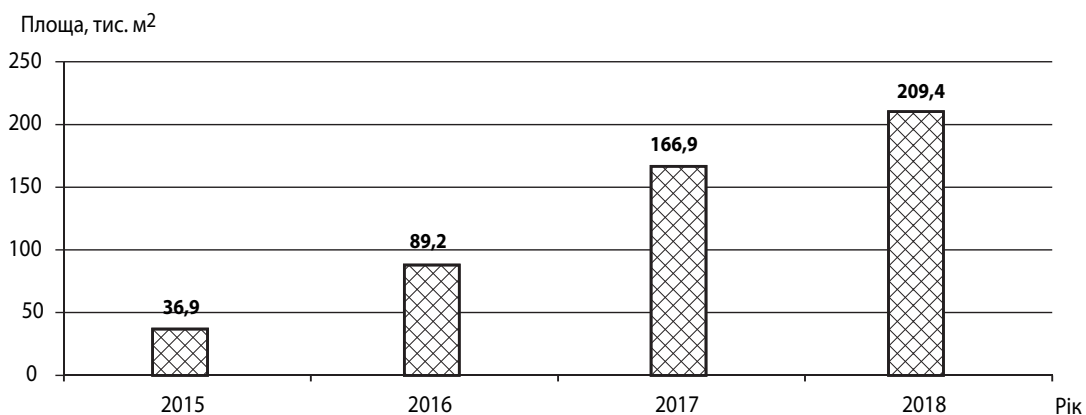

Рис. 3. Площа об'єднаних територіальних громад

Джерело: [9]

прав органів місцевого самоуправління, суттєвого приросту не відбулося, оскільки їх частка зростає лише із 45,6 % у 2015 р. до 51,5 % у 2018 р. Це є свідченням, що значну частину повноважень у сфері управління фінансами центральні органи влади поки що залишають за собою. Порівнюючи наші реалії із зарубіжжям, Є. Кузькін, Я. Котля-

ревський, О. Шишко зазначають: «Аналіз показує, що в Європі існує ціла низка розвинутих країн, де місцеві бюджети наділені дуже високою фінансовою автономією, тобто їх формування практично не залежить або слабо залежить від центрального уряду, і вони формуються за рахунок власних доходів. Фінансова автономія таких місцевих орга-

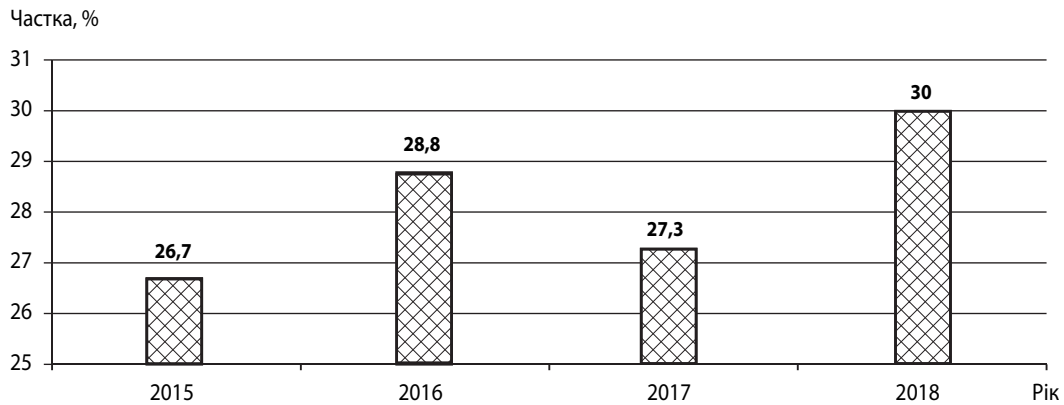

Рис. 4. Частка місцевих податків і зборів у власних доходах місцевих бюджетів (загальний фонд)

Джерело: [9]

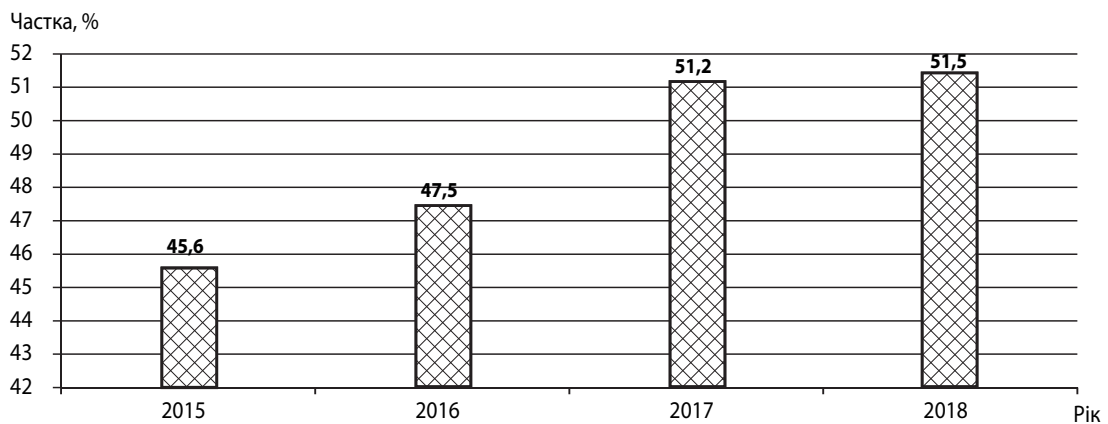

Рис. 5. Частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України

Джерело: [9]

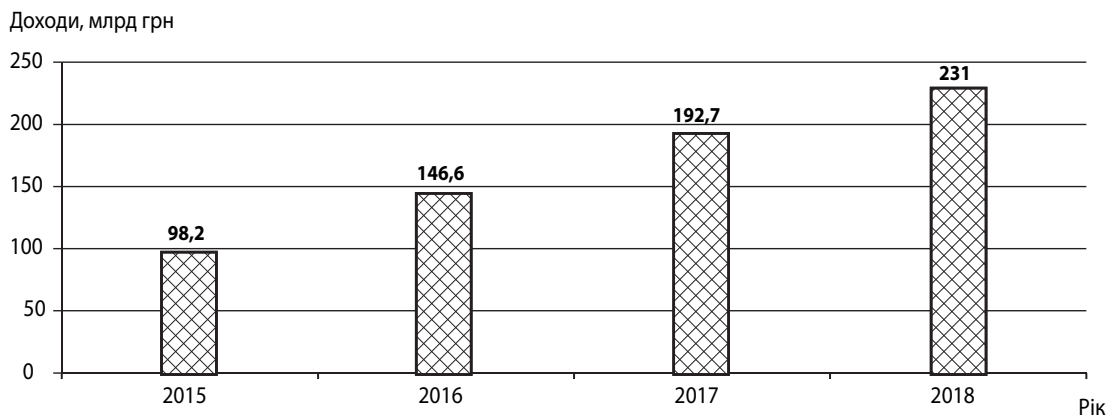

Рис. 6. Власні доходи місцевих бюджетів

Джерело: [9]

нів влади складає від 70 % до 98 %. До таких країн належать Австрія, Швейцарія, Швеція, Фінляндія. Фінансова автономія місцевих бюджетів Бельгії, Данії, Франції коливається від 55 % до 70 % [11, с. 62]. Основу фінансової автономії органів місцевої влади цих країн становлять місцеві податки і місцеві надбавки до загальнодержавних подат-

ків. У скандинавських країнах автономія місцевих територіальних одиниць забезпечується в основному за рахунок стягування прямих місцевих податків. Так, у Норвегії їх частка становить близько 55,2 % поточних доходів, у Швеції – майже 64,3% [11, с. 68]. Отже, необхідні подальші дії щодо надання більш широких повноважень органам міс-

цевого самоврядування, особливо в інноваційному напрямі;

- щодо обсягів власних доходів місцевих бюджетів спостерігається стійка динаміка зростання цих обсягів у пропорційному вимірі. Проте зазначимо, що ці доходи не корелюють із динамікою зростання чисельності ОТГ та площею, яку вони займають, беручи до уваги, що чисельність ОТГ за ці роки зросла майже у шість разів, а доходи – лише трохи більше ніж у два рази, що відповідає загальнодержавній динаміці валового внутрішнього продукту. Окрім цього, в обсягах власних доходів присутня доволі вагома інфляційна складова. Отже, новостворені ОТГ ще не стали локомотивом суспільного розвитку, тому необхідні вагомі реформи у розвитку як місцевого самоврядування, так і ОТГ.

Подано погляди вчених на існуючі теоретико-методологічні конструкції розвитку місцевих бюджетів в умовах децентралізації. У цьому контексті Є. Кузькін, Я. Котляревський, О. Шишко зауважують: «Своєю чергою, стан процесу бюджетної децентралізації в Україні свідчить про неузгодженість і перетин повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, зокрема, у сфері розробки та ухвалення місцевих бюджетів. Децентралізація, яка відбувається, полягає у зміні агентів, що виконують загальнодержавні функції, але не в отриманні автономії у прийнятті податково-бюджетних рішень. Залишається важливою сильна цілеспрямована політика центрального уряду, а органам виконавчої влади на місцях відводиться роль втілювачів стратегії центру [11, с. 69].»

Базову теоретичну конструкцію пропонує Г. Возняк: «Концепція бюджетної децентралізації посідає ключове місце в теорії суспільних фінансів та вважається важливою складовою бюджетної політики. Водночас у науковій літературі існує думка, що бюджетна децентралізація є одним із механізмів бюджетного федералізму, а за певних умов і необхідною умовою його реалізації. Не вдаючись до дискусії, зазначимо, що багато дослідників, детермінуючи «бюджетний федералізм» як форму бюджетного устрою країни, спиралися на інструментарій бюджетної децентралізації для обґрунтування глибини розмежування владних повноважень за рівнями бюджетної системи з метою досягнення сталого розвитку та забезпечення для населення доступних якісних суспільних послуг» [2, с. 254].

Отже, незважаючи на наявність певного теоретико-методологічного підґрунтя, процеси децентралізації реалізуються неефективно, тому запропонуємо відповідний теоретико-методологічний базис (рис. 7).

У структуру цього базису включено ефективні теоретичні важелі, які сприятимуть формуванню оптимальних місцевих бюджетів. Особливе місце у структурі цього базису займають схеми контролю за використанням бюджетних ресурсів, що в сучасних реаліях України має вагомий значення, зважаючи на рівень корупції, зокрема і на місцевому рівні.

Пропонована теоретична конструкція буде ефективно реалізована за таких умов:

- наполегливі дії загальнодержавних, місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування на шляху необхідних реформ;
- залучення фахівців, зокрема науковців, до процесу формування та реалізації бюджетних програм;
- активізація населення щодо процесів створення ОТГ, залучення до розробки програм соціально-економічного розвитку громад, зокрема інноваційного спрямування.

Висновки. Процеси формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації протікають складно та зі значними протиріччями. Незважаючи на збільшення чисельності ОТГ, не відбулось відчутного зростання обсягів фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Інфляційна складова у структурі бюджетів місцевого рівня є вагомою. Також варто зауважити, що розширення повноважень місцевих органів влади не сприяло збільшенню доходів місцевих бюджетів, а отже, не відчувається покращення соціально-економічного стану населених пунктів. Вагомою проблемою розвитку місцевих бюджетів є недостатня обґрунтованість теоретико-методологічних підходів щодо розвитку місцевих бюджетів в умовах децентралізації, тому запропоновано теоретико-методологічний базис розвитку місцевих бюджетів, що буде сприяти покращенню формування місцевих бюджетів, зокрема і в ОТГ. Зважаючи на суттєве значення ролі місцевих бюджетів у забезпеченні розвитку регіонів, тематика дослідження є актуальною та перспективною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Онищенко С. В. Бюджетна децентралізація: особливості запровадження, проблеми та перспективи. *Фінанси, учет, банки*. 2016. № 1 (21). С. 145–153.
2. Возняк Г. В. Переваги та ризики бюджетної децентралізації: теоретико-методологічні аспекти. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 253–257.
3. Макачук І. М., Малишко В. В., Пучко А. О. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 640–647.
4. Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. Харків : ШКОЛА, 2009. 1008 с.
5. Bell M., Adams C. Fiscal Decentralization Indicators: Local Democratic Governance // Proceeding of 92' annual conference. Atlanta: National Tax Association. 1999. P. 236–241.
6. Волохова І. С. Фінансова децентралізація, її недоліки та переваги. *Прометей*. 2011. № 3 (36). С. 281–285.
7. Камінська Н. В. Децентралізація влади і досвід її проведення у зарубіжних державах. *Наукові записки Інституту законодавства ВРУ*. 2014. № 4. С. 35–40.
8. Європейська хартія місцевого самоврядування. м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. Офіційний переклад. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
9. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. Станом на 10 грудня 2018 р. // База даних Національний проект «Децентралізація» / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/346/10.12.2018.pdf>

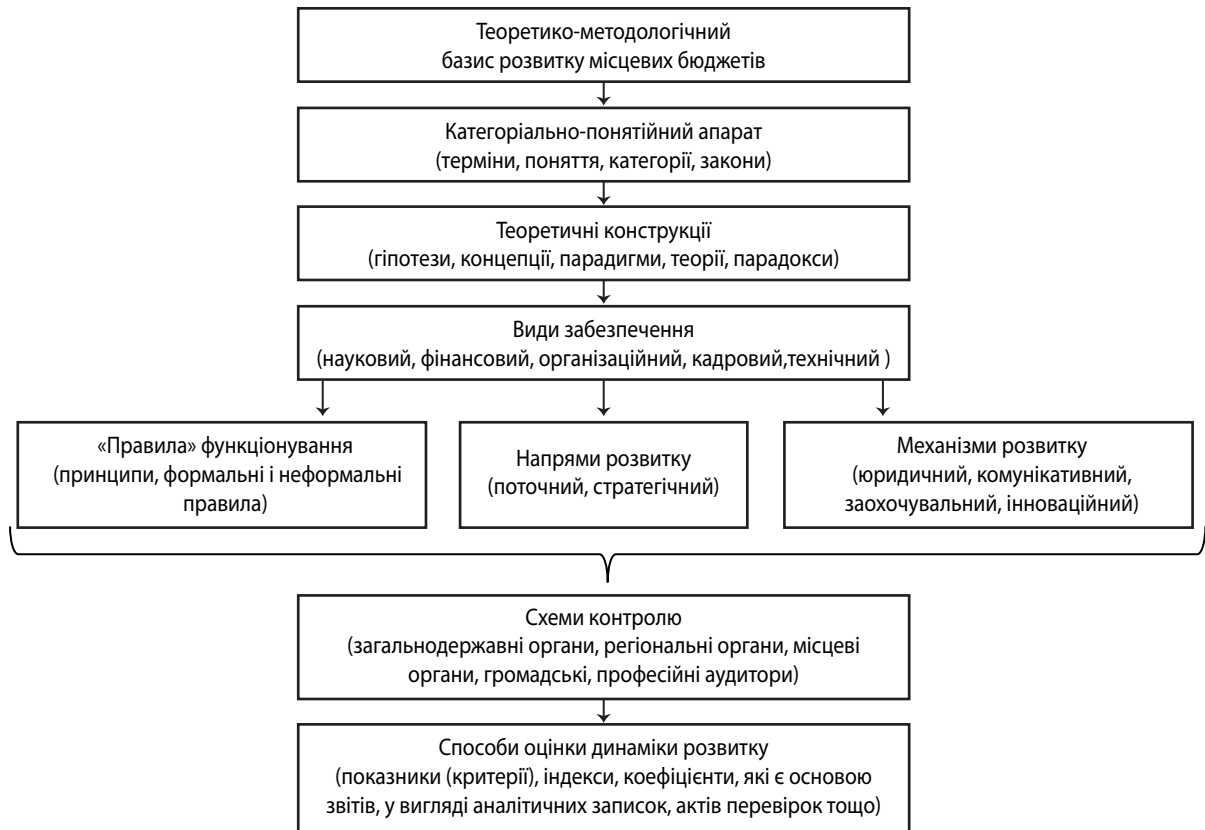

Рис. 7. Структура теоретико-методологічного базису розвитку місцевих бюджетів.

10. Процес об'єднання громад завершиться до 2020 року. Мінрегіон. URL: <https://hromadske.ua/posts/proces-obyednannya-gromad-zavershitsya-do-2020-roku-minregion>

11. Кузькін Є. Ю., Котляревський Я. В., Шишко О. В. Зарубіжний досвід фіскальної децентралізації: проблеми та шляхи розв'язання. *Фінанси України*. 2015. № 12. С. 63–72.

REFERENCES

- "An ambiguous connection: crime and the economic crisis". *Washington Profile*, no. 45 (655) (2008).
- "Dvusmyslennaya svyaz: prestupnost i ekonomicheskoy krizis" [Ambiguous connection: crime and economic crisis]. <http://www.russian-bazaar.com/ru/content/13699.htm>
- Danylenko, A. I., and Zymovets, V. V. "Teoretyko-metodolohichni zasady identyfikatsii ryzykiv i zahroz bezpetsi sektoru derzhavnykh finansiv" [Theoretical and methodological principles of identification of risks and threats to the security of the public finance sector]. *Finansy Ukrainy*, no. 10 (2012): 3-19.
- Dluhopolskyi, O. V. "Suchasni pohliady na koruptsiyu ta minimizatsiyu yih nehatyvnoho vplyvu na ekonomiku Ukrainy" [Modern views on corruption and minimization of its negative impact on the Ukrainian economy]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9 (2012): 13-24.
- Dunteman, G. *Principal Components Analysis*. Newbury Park: Sage, 1989.
- Field, A. *Discovering Statistics Using SPSS*. London: Sage, 2009.
- Khomiv, O. V. "Suchasni pidkhody do borotby z ekonomichnoiu zlochynnistiu" [Modern approaches to combating economic crime]. *Visnyk Lvivskoi komertsiiinoi akademii. Seriya ekonomichna*, no. 46 (2014): 102-105.
- Mochkosh, Ya. V. "Problemy borotby z ekonomichnoiu zlochynnistiu" [Problems of combating economic crime]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, no. 2 (2012): 299-304.
- Yeshchenko, S. "Vid depresii do aktyvizatsii zrostantia v ekonomichnii i sotsialnii sferakh Ukrainy" [From depression to increasing growth in the economic and social spheres of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 2 (2018): 3-20.
- Zvieriakov, M. I. "Hlobalizatsiia ta deindustrializatsiia: zmist, superechnosti ta sposoby yikh rozviazannia" [Globalization and deindustrialization: content, contradictions and ways to solve them]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12 (2017): 3-12.